

Landelijk beeld volwasseneneducatie 2026

Verslagjaar 2025

Inhoudsopgave

1.	Context	3
2.	Wat gaan we meten?	4
3.	Referenties	8

1. Context

Jaarlijks financiert het Rijk cursussen basisvaardigheden voor volwassenen, waaronder cursussen taal, rekenen en digitale vaardigheden. De WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs)-middelen voor het cursusaanbod basisvaardigheden worden jaarlijks beschikbaar gesteld aan de centrumgemeenten van de 35 WEB-regio's. Hiermee worden door gemeenten in de WEB-regio's cursussen ingekocht of gesubsidieerd. Er ontbreekt momenteel een landelijk beeld van de deelname aan het cursusaanbod. Voor Rijk en gemeenten is het echter wel van belang om inzicht te hebben in de effecten van de uitvoering van de WEB op de aanpak van basisvaardigheden voor volwassenen. Om erachter te komen of de aanpak effectief is en of gemeenten in die aanpak wellicht van elkaar kunnen leren, hebben de ministeries van OCW en BZK samen met gemeenten het CBS in 2020 gevraagd om te onderzoeken hoe een landelijke monitor opgezet kan worden om het cursusaanbod basisvaardigheden voor volwassenen in kaart te brengen. In eerste instantie werd de monitor de Monitor Laaggeletterdheid genoemd, omdat de focus voornamelijk lag op het inzichtelijk maken van het cursusaanbod voor laaggeletterden. Later is de naam van deze monitor gewijzigd in Landelijk Beeld Volwasseneneducatie, om beter aan te sluiten bij de bredere doelgroep.

In 2021 is daartoe door het CBS een pilotstudie uitgevoerd onder een beperkt aantal gemeenten en cursusaanbieders. Doel van de pilot was om te onderzoeken welke output gegevens over deelnemers beschikbaar zijn bij gemeenten en aanbieders van cursussen en de onderlinge vergelijkbaarheid van die gegevens. Daarnaast heeft de pilot inzicht gegeven in de beperkingen die gemeenten en aanbieders ondervinden bij het aanleveren van de gegevens en in wat er ingericht moet worden om de gegevenslevering zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de praktijk van gemeenten en aanbieders. De in de pilot opgedane kennis en ervaringen hebben als uitgangspunt gediend voor een vervolgonderzoek (proefjaar) in 2022. In 2023 is er voor het eerst een reguliere monitor uitgevoerd, die sindsdien op dezelfde manier is herhaald.

2. Wat gaan we meten?

Deze paragraaf geeft een overzicht van de te leveren kenmerken en de te hanteren definities gedurende het jaar 2026 en hoe deze aan te leveren aan het CBS (tabel 1). **Let op:** het verslagjaar van de aan te leveren gegevens is **2025**.

Geslacht

Geslacht van de cursusdeelnemer. Er zijn drie categorieën onderscheiden, vrouw, man en neutraal. Is er geen informatie over geslacht, laat de betreffende kolom in het spreadsheet dan leeg. De optie 'Neutraal' wordt opgenomen om ruimte te bieden aan personen die zich niet tot mannen willen rekenen en ook niet tot vrouwen.

Geboortejaar

Het jaartal waarin de cursusdeelnemer is geboren. Dit jaartal wordt weergegeven in vier cijfers, bv. "1968". Er zou ook voor leeftijd gekozen kunnen worden in plaats van geboortejaar. Leeftijd heeft echter niet de voorkeur, omdat deze afhankelijk is van het moment van datalevering. Leeftijd is bovendien geen minder privacygevoelig kenmerk dan geboortejaar.

Moedertaal

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen NT1 en NT2. Het betreft hier een kenmerk van de cursist en niet van de cursus.

NT1: Nederlands als eerste taal.

Het gaat hierbij om volwassenen die het Nederlands als moedertaal hebben.

NT2: Nederlands als tweede taal.

Het gaat hierbij om volwassenen met een moedertaal anders dan het Nederlands.

Voor bovenstaande categorisering is gekozen, omdat dit voor deze monitor als de best passende indeling voor de praktijk wordt beschouwd. Deze indeling past bij het doel van de Monitor om het fenomeen basisvaardigheden van laaggeletterden inzichtelijk te maken (zie Begrippenkader Basisvaardigheden, in Handreiking: Kwaliteit bij de aanpak van Laaggeletterdheid). Na wetswijziging van de WEB kan mogelijk een alternatieve indeling worden vastgesteld. Bij het kenmerk Moedertaal is er geen optie "onbekend", omdat dit kenmerk de basis vormt voor een passend (cursus)aanbod. Per definitie behoort een cursusdeelnemer tot ofwel categorie NT1 ofwel categorie NT2.

Postcode

Het gaat om de postcode van de gemeente waar de deelnemer woont. Van de postcode alleen de 4 cijfers opnemen. Is postcode niet bekend, dan kan de kolom 'Postcode' leeggelaten worden.

Woonplaats

Is de postcode van de gemeente waar de deelnemer woont niet bekend, vul dan de woonplaats /woongemeente in. Is de postcode wel bekend, laat deze kolom dan leeg.

Soort en type cursus

Er wordt allereerst onderscheid gemaakt naar het soort cursus: 1) formeel, 2) non-formeel professional(s) en non-formeel vrijwilliger(s). Het soort cursus verwijst in dit geval naar wie de cursus heeft gegeven. Het betreft hier dus niet de aanbieder van de cursus. Dat zal veelal een professionele organisatie of instelling betreffen. Professional(s) betekent dat een specifieke

cursus werd gegeven door één of meerdere professionals. Vrijwilliger(s) betekent dat een cursus werd gegeven door één of meerdere vrijwilligers (Zie ook het Begrippenkader Basisvaardigheden, in Handreiking: Kwaliteit bij de aanpak van Laaggeletterdheid). Per soort cursus kan per deelnemer aangegeven worden hoeveel cursussen gevolgd zijn van een bepaald type (taal, rekenen et cetera). We onderscheiden zeven typen cursussen: 1) taal, 2) rekenen, 3) digitale vaardigheden, en de hybride vormen 4) taal/digitale vaardigheden, 5) rekenen/digitale vaardigheden, 6) taal/rekenen/digitale vaardigheden en 7) taal/rekenen. Bij de hybride vormen gaat het om een combinatie van meerdere typen in één aanbod. Het onderscheid tussen de verschillende hybride vormen wordt gemaakt om op hoofdlijnen duidelijk te maken welk soort hybride cursus het betreft. Als men alleen taal, rekenen, digitale vaardigheden en hybride cursus zou onderscheiden, dan geeft dat onvoldoende informatie. Er kan per type cursus worden aangegeven hoeveel van dat type een deelnemer deze heeft gevolgd. Als een deelnemer meerdere cursussen heeft gevolgd, kunnen ook meerdere typen aangegeven worden. Zijn er geen cursussen gevolgd van een bepaald type, dan kan de betreffende kolom leeggelaten worden. Voorwaarde is wel dat minimaal één van de typen gevuld moet zijn met een nummer (aantal).

ID nummer

Dit is een nummer dat door de dataleverancier in het aangeleverde bestand is toegekend aan de cursusdeelnemer. Is er geen nummer toegekend, dan kan de kolom leeg worden gelaten.

In tabel 1 is weergegeven in welke vorm de kenmerken zullen worden opgevraagd bij gemeenten en cursusaanbieders. De gevraagde informatie en de gewenste schrijfwijze komt grotendeels overeen met de informatie die in eerdere jaren is verzameld. Het betreft output gegevens die zoveel mogelijk vanuit bestaande registratiesystemen van gemeenten en cursusaanbieders kunnen worden aangeleverd aan het CBS. Outcome gegevens, die gemeenten en aanbieders zelf op lokaal/regionaal niveau verzamelen om de effectiviteit van hun aanbod te bepalen, blijven in dit onderzoek buiten beschouwing.

Tabel 1 Overzicht van de bij gemeenten en cursusaanbieders op te vragen kenmerken

Kenmerk	Omschrijving	Waarden/Format	Controle	Toelichting
Geslacht	Geslacht cursusdeelnemer	Mogelijke waarden Man (M)/Vrouw (V)/ Neutraal(N) of leeg (waarde ontbreekt). Geen andere waarden mogelijk.		
Geboortejaar	Geboortejaar cursusdeelnemer	Het geboortejaar moet liggen tussen 1915 en 2009. Geen andere waarden mogelijk.		
Moedertaal	Moedertaal cursusdeelnemer	Mogelijke waarden: NT1 (Nederlands als eerste taal), NT2 (Nederlands als tweede taal). Geen andere waarden mogelijk		
Postcode4cijfers (indien niet mogelijk: woonplaats)	4 cijfers postcode woonadres cursusdeelnemer (anders: string woonplaats)	De 4 cijfers van de postcode (ligt tussen 1000 en 10.000). Geen andere waarden mogelijk.	Bij publicatie op niveau van wijk/buurt enkele kleine postcodegebieden evt. achteraf omzetten naar 3-cijferige postcode.	Zowel postcode4 als woonplaats kan achteraf omgezet worden naar gemeentecode. Bij postcode4 kan dit

			Achteraf is ook koppeling van postcode4 met regio te maken (arbeidsmarktregio). automatisch, bij woonplaats niet altijd automatisch mogelijk (afhankelijk van aangeleverde schrijfwijze). Of publicatie op niveau van en koppeling met wijk/buurt niveau goed mogelijk is, hangt af van totale hoeveelheid aangeleverde gegevens en aandeel ontbrekende postcode4 gegevens).
Woonplaats	Woonplaats cursusdeelnemer	Tekst	Woonplaats/woongemeente enkel aanleveren indien postcode 4 niet beschikbaar is in eigen systemen. Achteraf in verwerking kan deze omgezet worden naar woongemeente.
Soort en type cursus	Soort cursus (formeel/non-formeel inclusief soort aanbieder (professional of vrijwilliger) en vakgebied cursus (kan ook hybride zijn)	Nummer: Geheel getal, minimaal 1. Elk soort en type cursus kan in de desbetreffende kolom worden aangegeven. Is er van een bepaald soort en/of type geen cursus gevolgd, dan kan de betreffende kolom leeg worden gelaten. Per soort cursus (formeel, non-formeel P en non-formeel V) zijn er 7 kolommen om het aantal gevolgde cursussen per type (Taal, Rekenen, Digitale vaardigheden, Taal/Digitale vaardigheden, Rekenen/Digitale vaardigheden, Taal/Rekenen/Digitale vaardigheden, Taal/Rekenen) in te vullen.	Minimaal één kolom met soort/type cursus moet gevuld zijn. Indien een soort of type cursus door een persoon niet gevolgd is betreffende kolom leeg laten ("leeg" betekent dat het betreffende type cursus door de betreffende

			persoon niet is gevolgd). Als iemand dezelfde cursus twee keer volgt, dan in de kolom van het betreffende type 2 vermelden. Of bijvoorbeeld als iemand twee keer een taalcursus doet, één basiscursus en één vervolgcursus, dan 2 invullen in de kolom Taalcursus.
ID nummer	Eigen administratief ID persoonsnummer van de cursist van de aanbieder of gemeente	Vrij	Geautomatiseerde controle achteraf of het ID vaker dan 1 keer voorkomt in het bestand. Bijhouden van het aantal keer dat een ID vaker dan een keer voorkomt. Op basis daarvan kan een uitspraak worden gedaan over de verhouding tussen personen en cursussen.

3. Referenties

Handreiking: Kwaliteit bij de aanpak van laaggeletterdheid | Expertisepunt Basisvaardigheden